

LUND UNIVERSITY

Axel Wallengren och Carl Deurell

Bjerstedt, Sven

Published in:
Fakirenstudier

2002

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):
Bjerstedt, S. (2002). Axel Wallengren och Carl Deurell. *Fakirenstudier*, XVI, 26-38.

Total number of authors:
1

General rights

Unless other specific re-use rights are stated the following general rights apply:
Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal

Read more about Creative commons licenses: <https://creativecommons.org/licenses/>

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

LUND UNIVERSITY

PO Box 117
221 00 Lund
+46 46-222 00 00

Axel Wallengren och Carl Deurell

Sven Bjerstedt

Axel Wallengrens fåtaliga insatser på dramatikkens område var väsentligen av parodisk art. Man minns den uppriktiga portugisarens teaterbesök:

Detta är en dålig teater. Observerade ni hur ful rockemottagaren var? Och vad tycks om den här färgen på kontramärket? – Jag misstänker att en spik är bortfallen ur fjärde bänken till vänster.

Tal hållet vid De nitton odödliges akademis årssammanträde (1888, tryckt separat 1889, i *En hvar sin egen gentleman* 1894) innehåller en "ytterst allmänt hållen parodi på dålig dramatik och dålig stil; den står tvivelsutan den tidiga spexstilen (Mohrens sista suck t.ex.) nära" (allt enligt Bertil Romberg, som utförligt behandlat *Tal...* i häftet *Fakiren, Strindberg och Svenska Akademien*, 1982).

I Wallengrens korta skådespelsparodi, ett fragment ur det bisarrt trassliga sorgespelet *Venedigs Blod*, blottas ändå fakirklon, inte minst i scenanvisningarna. Då huvudpersonen, den ädle Lorenzo Capelloni, i sin slutmonolog utbrister: "O store gudar – om I väl finnas –" följer genast fotnoten: "Detta bör sägas *demoniskt*." När Lorenzo efter ett sammanbrott till pianoackompanjemang (i B-moll) vaknar till liv med orden "Vad – vad var det?! Var det änglaharpor?" ges scenanvisningen: "(Pianisten bör nu sluta med ett milt adagio-dunkande, varpå han kan gå hem.)"

Svensk dramatik före Strindberg var väl till stora delar svag nog att förtjäna grymma parodier. Bernhard von Beskow, Johan Börjesson, August Blanche, Frans Hedberg, Edvard Bäckström, J. J. Wecksell... – alla saknade de egentligt sinne för scenens möjligheter. Det blev Strindberg som göt liv i den svenska (och internationella) dramatiken, först genom sina naturalistiska kärleks- och äktenskapsdramer, sedan genom sin drömspelsartade produktion efter Inferno.

Men även Axel Wallengren hade allvarliga ambitioner som skådespelsförfattare. Under sitt sista levnadsår tycks han ha varit sysselsatt med ett större dramatiskt arbete, som emellertid aldrig har återfunnits. I brev till Waldemar Bülow strax före jul 1895 berättar han om sitt tungsinne och ensamheten i Berlin, där han ju sedan några månader var korrespondent för Aftonbladet. Arbetet med skådespelet höll honom uppe: "Det arbete, jag nu

har för händer, är mig kärare, svårare och subtilare än något annat" (Citerat efter inledningen till Wallengrens *Brev från Berlin*, utg. av Nils Palmborg 1984, s 14.) Ännu i sitt sista bevarade brev, skrivet 26 oktober 1896 till dr E. A. Ljungdahl i Eslöv, nämner Wallengren att han arbetar hårt med sin pjäs och att den artar sig bra (a.a., s 22). Sex veckor senare är han död.

Att återfinna detta ofullbordade skådespel är för Wallengrenforskningen en nåd att stilla bedja om. Som det nu är, finns av dramatiska alster bara de få parodierna.

Guvernörens staty

Vi skall nu vända blickarna till spexet *Guvernörens staty* från 1892, närmast ett slags Don Juan-parodi (med undertitlarna *Han bleflifvad* eller *Don Juans verkliga slut*). En maskinskriven kopia av manuskriptet, som är av blygsamt omfång (nio sidor), finns bevarad i Akademiska Föreningens arkiv i Lund. Arkivarien Fredrik Tersmeden har välvilligt meddelat åtskilliga intressanta uppgifter.

Wallengrens spex uppfördes för första gången vid en lördagssoirée den 9 april 1892. Kvällen inleddes ("kl 7,30 e. m.") med *Den le'a högfärda*, lustspel med sång i en akt, därpå följde spexet, varefter programmet enligt sociala utskottets annons fortsatte med "musik, kvartettsång, visor, kupletter etc. etc."

Föreställningen av denna "opera buffa-pantomim i 3 akter från Théâtre d'Application i Paris" blev rätt snart ett glömt kapitel i studentspexets annaler. Enligt en medverkandes vittnesmål hade pjäsen tillkommit så hastigt, att generalrepetitionen måste företagas under mellanakterna (John Wigforss, "Hur en karneval kommer till", i: Barr, K. & Wigforss, J., *När vi lågo i Uppsala och Lund*, Stockholm 1906, s 279). Den gavs återigen vid karnevalen en dryg månad senare, därefter såvitt känt aldrig. (Se dock Bertil Rombergs och Patrick Meurlings återblick på Fakirensällskapets första 20 år, i detta häfte, där det framgår att några spexare gav ett starkt förenklat framförande vid Sällskapets höstmöte 1984.)

Det vore väl därför begripligt om uppsättningen inte heller skulle ha efterlämnat några rika minnen hos de medverkande. Tanken har ändå slagit mig att efterforska eventuella sådana minnen. Som "folk af båda könen" uppträdde bl. a. sedermera musikhandlaren Martin Theodor ("Tutte") Sjögren, född 1870. I rollen som en av Don Juans "kusiner", Angelina, uppträdde sedermera amanuensen i Gränna poststyrelse Jon Fredrik Theodor Palmberg av Smålands nation, född 1870. Den andra "kusinen",

Rosamunda, spelades av sedermera landskamreraren John Gustaf Fredrik Löwgren av Kalmar nation, född 1868.

I rollen som Don Juan sågs Carl August Jeansson Kullenbergh av Kalmar nation, född 1867. Kullenbergh blev småningom tidningsman. Han kom att skriva en bok om ballongfararen Andrée och åtskilliga revyer i Göteborg.

Titelrollen, guvernörens staty, spelades av John Adolf Wigforss av Blekinge nation (1872-1909). Wigforss hade ju ett finger med i Fakirens förstlingsverk *En hvar sin egen professor*; han blev sedermera tidningsredaktör och författare till lustspelet *Sten Stensson Stéen från Eslöv*. Hans rader i den ovan citerade volymen *När vi lågo i Uppsala och Lund* (1906) innehåller också ett i någon mån förbisett bidrag till Fakirens karaktäristik:

Nu, i minnets belysning, kan jag aldrig tänka mig Tua och Tuatiden annat än i samband med Axel Wallengren. Han var den lefvande själen i denna samvaro, hans intelligens mäktade alltid göra något nytt och öfverraskande af det, som annars skulle snart själfdött på grund af inre enformighet. Sällan saknades han någon afton, och saknades han, blef det näppeligen någon geist utaf. Kanske vilade det något forceradt öfver hans ysterhet, men pessimist var han säkerligen icke på den tiden, och pessimist blef ingen, som någon tid var under hans inflytande. (a.a., s 305)

Wigforss var två meter lång och kallades "Jätten". Hans "stendans" i rollen som guvernören blev – enligt honom själv – en ofta efterfrågad aftonunderhållning i 1890-talets Tuakrets. Wigforss anger förutom Wallengren både sig själv och (utan namns nämnande) Kullenbergh ("för närvarande stor revyförfattare och blix-vitzare i en stad, där slika naturgåfvor skattas högt") som författare till "operan" *Guvernörens staty* (a.a., s 279).

Ytterligare några av John Wigforss' ögonblicksbilder från 90-talets Tua förtjänar att återges.

Här drog den outtröttlige lustighetsministern K., numera publicist, en historia kallad 'Sompen', hvilken aldrig förfelade sin verkan och för resten med en fyndighet, som syntes outtömlig, varierades från den ena gången till den andra; det var en parodisk kolportörspredikan, hvari den rätta församling, för hvars förkofran kolportören tänktes arbeta, förliknades vid en fisksump. Där förevisade i inre rummet dåvarande juris studeranden, numera skådespelaren D. sitt stora

bravurnummer, benämndt 'Den döende faunen', med hjälp af någon kamrat, som åtog sig att spela faun med plastikens traditionella fikonalöf representeradt af en bladliknande metallbricka för cigarraska, där lät den, som skrifver dessa rader, stundom förmå sig att profanera Terpsichores vackra uppfinning genom att afdansa 'Stendansen', det druidiska balettnumret ur 'Guvernörens staty'. (a.a., sid 304 f)

Varken Wallengren, Wigforss eller Kullenbergh kom ändå att viga sitt liv åt Thalia. Det gäller däremot i eminent grad om "skådespelaren D.", som också var mannen bakom den återstående rollen i *Guvernörens staty*, Leporello.

Carl Deurell

Rollen som Don Juans följeslagare Leporello i Axel Wallengrens spex utfördes av fanbäraren i Kalmar nation, jur. stud. Carl Frithiof Per Deurell. I vänkretsen var han känd som Calle Dull. Detta var ett av de första scenframträdandena i en skådespelarkarriär som kom att sträcka sig långt fram i tiden: när han 1956, 87 år gammal, gjorde sin sista filmroll som gubben Botvid i *Tarps Elin* kunde han inte utan fog kallas världens äldste aktive skådespelare.

Carl Deurell föddes 10/8 1868 i Stockholm som son till konsuln i Oskarshamn Per Deurell och Sofia Sund. Han avlade juridisk preliminär-examen i Lund 1891 men övergav snart Justitia för Thalia. Tre år senare antogs han till Dramatens elevskola och hade under seklets sista år skådespelarengagemang hos i tur och ordning August Lindberg, Hjalmar Selander, Wilhelm Rydberg och vid Svenska Teatern i Helsingfors. Redan 1895, efter ett år vid elevskolan, skedde debuten hos Lindberg. *Svenska män och kvinnor* anger vålnaden i *Hamlet* som debutantens första uppgift. Enligt Olof Hillbergs *Teater i Sverige utanför huvudstaden* (1948) var Deurells debutroll Härved Boson i Frans Hedbergs *Bröllopet på Ulfåsa* – för övrigt samma roll som den 20-årige August Strindberg hade misslyckats med på Kungliga Teatern. Deurell var framgångsrikare och "befordrades" året därpå till den monumentala rollen som Birger Jarl i samma pjäs.

Strax före sekelskiftet debuterade så Deurell i en roll som skulle bli både långvarig och betydelsefull: den som teaterdirektör. Från år 1899 bedrev han med eget sällskap välrenommerad turnéverksamhet fram till 1923 (med avbrott för engagemang hos Albert Ranft 1903-07); teaterchefskarriären förde honom så småningom till Södermalmsteatern i Stockholm. Han turnerade vidare i Riksteaterns och Skådebanans uppsättningar och

engagerades bl. a. av Skansens friluftsteater 1925-30, Ekmanteatrarna 1931 och Dramaten 1936. Deurell gjorde talrika radioframträdanden och medverkade enligt Svenska Filminstitutets svenska filmografi i ett 60-tal filmer, först i *Gösta Berlings saga* 1924.

Som teaterledare "gav Deurell prov på smak och omdöme i repertoarvalet" (Hillberg, a.a., s 161); till imponerande stor del spelade hans sällskap svensk dramatik, och programmets bredd var påtaglig. Som skådespelare var Deurell också mångsidig, och bland de många glansrollerna fanns både djupa karaktärstolkningar och farsroller. Ett enda exempel må nämnas, pastor Manders i Ibsens *Gengångare*, som Deurell turnerade med 1923: "hans skiftesrika och naturliga spel, hans vackra stämma och hans sceniska pondus ställde figuren på just den plats Ibsen anvisat honom --- utan att karikera fick han väl fram det naiva och godtrogna i rollen" (a.a., s 165). I *Myggans Nöjeslexikon* porträtteras Deurell med orden: "Hans auktoritet, vänlighet och närhet till humor gjorde honom mycket lämplig för rollen som fördragsam präst" (till exempel i filmen *Åsa-Hanna* från 1946).

Utöver sin verksamhet som skådespelare och teaterchef ägnade sig Deurell också åt ett omfattande dokumentationsarbete. Hans privata klippböcker med teaterrecensioner omfattar ca 500 sidor. Dessutom var han en minutiös teaterforskare och samlade ett omfattande arkiv om turnerande svenska teatergrupper, direktörer och skådespelare genom tiderna. Detta material donerades 1957 till Drottningholms teatermuseum.

Deurells klipp- och anteckningsböcker förvaltas av sonen, arkitekt Carl-Olof Deurell i Vällingby. Han har välvilligt meddelat mig flera värdefulla upplysningar och med utomordentligt tillmötesgående ställt material ur denna teaterhistoriska guldgruva till mitt förfogande.

På sin 90-årsdag 1958 mottog Deurell Svenska skådespelarförbundets stora guldplakett med inskriptionen: "Till kårens nestor med tack för betydande kulturhistorisk gärning." Han kunde då blicka tillbaka på en scenkarriär som nog även internationellt sett saknade motstycke; tidningarna kallade honom "världens äldste aktive skådespelare". Han hade debuterat (i Lund) i början på 1890-talet, och han hade under decennier varit en av den svenska landsbygdens stora teaterledare. Han gick ur tiden 1962.

Olof Hillberg skrev 1948 om Carl Deurell: "Hans stämma klingar alltså lika malmrik som den vårdag år 1896 då han vid August Lindbergs gästspel med 'Hamlet' å Folketheatret i Köpenhamn enligt Politiken 'udmärkede sig ved sin pragtfulde Bas'" (a.a., s 166). -- Vi får anta att även Leporello i *Guvernörens staty* framställdes med praktfull bas. Deurell var framgångsrik sångare under sin lundatid och medverkade i Lunds student-sångförening.

Sten Stensson Stéen

Det finns för övrigt ännu ett intressant band mellan lundahumorn och Carl Deurell: det var han som lanserade John Wigforss' succékomedi om Sten Stensson Stéen. Författaren hade först döpt pjäsen till "Järnsängen", och det var först efter åtskilliga omarbetningar och namnbyten som Deurell tog upp den. (Lennart Kjellgren har gissat att titellrollens namn på något sätt skulle ha att göra med Wigforss' lundensiska "stendans" i Wallengrens spex! Se *Byahornet* 1996/5, s 30.)

I en anteckningsbok noterade Deurell 24 mars 1903 premiär i Halmstad för *Sten Stensson Stéen från Eslöv*. Detta datum har tydligen hittills varit okänt för teaterhistorikerna, varom mera nedan. (Wigforss bodde i Halmstad vid denna tid. Deurell hade för övrigt spelat där redan 1897 då Halmstads teater invigdes av Hjalmar Selanders sällskap, som spelade *Mycket väsen för ingenting*.)

På sidan 57 i den Deurellska klippsamlingen är vi framme vid 1903, och recensioner från Karlstad, Göteborg och Arboga är inklistrade. De är i allmänhet positiva, även om flera säger sig sakna den skånska dialekten hos huvudrollen, som i denna urversion gjordes av Arthur Alftan. (Något senare upptogs rollen av Elis Olsson Ellis.) Teaterdirektören och hans hustru (Sigrid Eliasson-Deurell, född Key) medverkade också. Efter denna turné upplöste de sällskapet för att arbeta hos Ranft, men Deurell återvände senare till Wigforss' fars och spelade själv huvudrollen som eslövsstudenten som "tog prillan pau en tarmin". En ståtlig bild på Deurell i rollen 1913 återges av Hillberg (a.a., s 165).

John Wigforss lär ha byggt sin skroderande student på verklighetens grund. Tydligen har Carl Deurell också känt denna förebild, att döma av en självbiografisk "Nidvisa" som 1928 föredrogs i TSO (ur Carl Deurells visbok, s 57):

I Lund han träffa' Sten Stensson Steen
Som utaf lärdom der gick o sken
De kunde genast hvarandra gilla
Och samma dag tog de hvar sin "prilla"

Uttrycket "samma dag" väcker här ett visst intresse. Får det tolkas bokstavligt? I så fall finns här utrymme för detektiva insatser. Vilka juridik-studerande avlade juridisk-filosofisk preliminärexamen i Lund *samma dag* som Deurell (14/12 1891)? Endast de följande tre (enligt Lunds universitets katalog vt 1892, s 94): C. A. Cederblad, Sm., C. A. Nordenskiöld, Sm., N. Linder, Hb. (Av dessa tre fäster jag mig vid sedermera akademiskekreteraren

Nils Linder, 1869-1941 – han var barnfödd i Reslöv! Emellertid tycks han ha tagit "prillan" inte på *en* termin utan på tre. Varken den Linderska familjetraditionen eller den reslövska lokalhistorien tycks heller förmedla några vägande indicier för identifikationen. Jag tackar professor Kjell Å Modéer, familjen Linder samt lokalhistorikerna Eve Olsson och Börje Gustafsson för hjälp att undersöka detta spår.)

För sena tiders barn är ju Sten StenSSon Stéen framför allt bekant från filmduken, och gestaltens tidiga scenhistoria har fallit i glömska. Lennart Kjellgren påstår felaktigt i den nyss citerade artikeln att det var Elis Olsson (senare Ellis) som begick urpremiären i Stockholm 13/9 1903 (*Byahornet* 1996/5, s 29). *Svensk filmografi* behandlar förstås de olika filmversionerna med Ellis och Poppe utförligt men konstaterar beträffande ursprungspjäsen endast att "närmare uppgifter om dess urpremiär är inte kända". Det kan därför finnas skäl att citera Olof Hillberg, när han sammanfattar saken i sin teaterhistoria: "Det kan fastslås att det helt är Deurells förtjänst att det populära lustspelet överhuvud kom till uppförande." (a.a., s 166).

Ett stycke vansinne, der snillet på ett par ställen glimtade fram

Både Calle Dull och Fakiren hade juridiska studier bakom sig, när den förre sjöng "Lefve vinets röda floder!" i den senares spex *Guvernörens staty*. Hur nära bekanta de blev genom studier eller studentliv, vet vi inte. Men i Deurells anteckningsböcker finns en notering om Wallengrens död 4/12 1896, och i klippböckerna återfinns *Guvernörens staty* på sida 1, upptakten till den långa scenkarriären. Här skall vi se närmare på de Deurellska klippen.

Om man får lita på det allmänna intryck av fullständighet och noggrannhet som utmärker Carl Deurells klippsamling, så gjorde han sin sceniska debut icke som vålnad eller riddersman, men som bonddräng. De första klippen gäller nämligen det tidigare nämnda lustspelet *Den le'a högfärda*, som gavs vid landsmålssoiréer söndagen och måndagen 3-4 april 1892 (och alltså återigen lördagen därpå). De tre lokaltidningarna är entusiastiska och rapporterar om publikens livliga bifall. *Folkets Tidning* (4/4) kallar pjäsen "en fullödig smålandsunge af esprit och godt humör". *Lunds Weckoblad* (5/4) konstaterar "en ovanligt rolig afton" och "en på några händer t.o.m. ovanlig förmåga att sätta skrattmuskulerna i verksamhet". *Tidningen Lund* (4/4) tillskriver pjäsens "stormande succés" särskilt en av de medverkande: "Speciellt drängen Johan var öfverdådig. Så som han sjöng de i stycket inströdda kupletterna, ha vi sällan hört ens scenens bästa komiska förmågor sjunga. Det var schwung och fart och lefvande lif i framställningen, en

dråplig apparition, en öfverdådig god deklamation – och publiken visade också, att den visste tillbörligt uppskatta det. Kuplett efter kuplett måste bisseras och applådaskor dånade, sådana som vi sällan hört maken till i någon salong."

Men nu till vårt huvudämne, uppförandet av Axel Wallengrens spex *Guvernörens staty*. Pressen var här något njuggare och också mera kortfattad. Deurell har endast klistrat in ett klipp ur *Tidningen Lund* i sin samling, men *Folkets Tidning* rapporterade också (11/4):

Studentspexet i lördags hade naturligtvis, liksom sina föregångare, lockat sina vänner man ur huse. Salongen var proppfull, icke ett bordshörn till öfvers, hvadan icke så få nödgades med den obligata punschhalfvan i handen emigrera till galleriet.

Programmet gjorde sig icke riktigt bra. "Den le'a högfärda" gick, mot förväntan, skäligen klent. Aftonens clou "Guvernörens staty eller Don Juans verkliga slut" var ett stycke vansinne, der snillet på ett par ställen glimtade fram, men utförandet var icke öfver sig. Sången var dålig. Värld att minnas deremot pantomimen i första akten och dansen i den andra.

Det torde sägas att studentsången under aftonen klingade mer än vanligt frisk och fyllig.

Deurells klipp ur *Tidningen Lund* (11/4) ger en delvis annorlunda lägesbeskrivning beträffande såväl andlig som lekamlig spis denna kväll:

Det var i lördags kväll fest på tiljan och jubel i salongen när "Don Juans verkliga slut" i ord och bild täljdes för en häpnande värld. Och "Guvernörens staty", som att börja med stått hög och allvarlig och okänslig till och med för Rosamundas och Angelinas lockelser, tinade så småningom allt mera upp, medan sången klingade kring honom:

"Skål, du gamle kurtisör
skål, du styfnade vivör!"

Till dess slutligen gubben lät öfvertala sig att gå med på "Stadt", der han i kretsen af Don Juan, Leporello och de två sköna kvinnorna lät den gula floden i lena vågor och obegränsade kvantiteter glida ned genom strupen. Och det var en högtid att se den stackars guvernören stulta kring och söka efter sin staty, på hvilken han endast med stor möda kunde klättra upp, sedan han äntligen en gång hittat den.

Liksom förut gjorde "Den le'a högfärda" stormande lycka med sina många verkligt goda komiska pointer och – *avant tout* – det präktiga utförande, som kom pjesen till del. Naturligtvis tog äfven nu drängen Johan anparten af bifallet, men bredvid honom höjde sig klockaren Esaias Napoleon Melchisedek Lundekvist till en komisk figur af rang och värde.

Sist kom "der Reiseschneider" med sin lår och sin impressario, hvars kupletter framlockade det ena gapskrattet efter det andra ute i salongen. Och hvart man vände sig, hörde man från bord vid bord entusiastiska uttryck af belåtenhet med aftonens spel. Men ett "aber" fans det dock. Det vardt intet "Nachspiel" af, oaktadt sådant affischerats, och de, som redan köpt biljetter, fingo snopna och arga gå att få sin krona igen. Ty platt ingen punsch fans att uppdrifva på hela Akademiska Föreningen, platt ingen. Eller åtminstone inte i sådana mängder, som erfordrades för att få ett *nachspiel* riktigt i gång.

Och så fingo förstande strupar derhemma soulagera sig med det surrogat, som rinner hvitt och doftlöst – och för många också smaklöst – från bassängerna vid Pålsjö tegelbruk ned i vår stad.

Detta är det vittnesbörd Carl Deurells klippbok bär om hans medverkan som Leporello i *Guvernörens staty*. Troligen anspelar John Wigforss på den andra av dessa recensioner, när han minns hur han "enligt den samtida kritikens välvilliga omdöme åstadkommit en synnerligen illusorisk bild ur lifvet i tredje akten, där statyn, som jag framställde, led af akut alkoholförgiftning i dess högsta potens" (*När vi lågo i Uppsala och Lund*, 1906, s 279).

De två följande klippen handlar också om framträdanden på Akademiska Föreningen. Den 7 oktober 1892 klandras Deurell av *Folkets Tidning* för hans "tilltag att låna sig som instrument för en smutsig sång" (vid hälsningsgillet på Akademiska Föreningen) – "en visa, som visserligen för tillfället under rådande stämning väckte bifall", men som enligt tidningen genom flera råa personangrepp överskred gränsen för det godtagbara.

Deurell medverkade också i spexet *Alcibiades*. Nästa klipp ur *Folkets Tidning* (28/11 1892) lyder:

Alcibiades, studentspex i fyra akter, uppfördes i lördags å Akad. Före:s teater. Många främlingar från Malmö och Eslöfshållet märktes i salongen.

Om föreställningen är föga att säga, om inte, att den otvetydigt

pekade på att studentspexens gamla prestige är slut och deras tid i det närmaste all.

Det försonande draget gaf Alcibiades små kuplettbitar: de föredrogos med en ledig dramatisk aktion och med ett organ, hvars varma, smekande välljud det var, minst sagdt, en njutning att höra.

I formuleringen om publiksammansättningen spåras väl redaktör Bülow. Hans dystra profetia om studentspexets framtid (för 110 år sedan) är tänkvärd.

För oss är det dags att ta farväl av tiljans nestor Carl Deurell och hans klippsamling; man vill hoppas att teaterforskningen inte lämnar denna fantastiska möjlighet till inblickar i de resande teatersällskapens värld outnyttjad.

Bihang: Guvernörens staty

Låt oss återvända till den lördagskväll 1892 då Deurell, Wigforss och de andra framförde *Guvernörens staty*. Här följer, för första gången i tryck, några utdrag ur Axel Wallengrens spex efter det maskinskrivna manuskriptet i Akademiska Föreningens arkiv.

Guvernörens staty

eller

Han blev [!] lifvad

eller

Don Juans verkliga slut.

[handskrivet:] *Av Axel Wallengren.*

Opera buffa-pantomim i 3 akter från Théâtre d'application i Paris.

Guvernörens staty

Don Juan

Leporello

Rosamunda och Angelina

Folk af båda könen

"kusiner" till Don Juan

I Akt.

Scen 1. Pantomim.

Don Juan o. Leporello in. Leporello tre steg efter Don Juan. Marsch omkring guv:s staty. Don Juan igenkänner plötsligen huset till venster. Tänker efter – finner att det är Rosamundas hus. Griper sin gitarr och stämmer upp en serenad. Ros. visar sig i fönstret. Efter ser:s slut springer Ros. ned och kastar sig i Don J:s armar. Han för henne till en bänk. Leporello börjar se afundsjuk ut. Studerar paret och gör missmodiga miner. Suckar högt. Får plötsligen syn på Ang. i ett fönster i huset till höger. Griper sin gitarr vildt och sjunger serenad. Ang. gör tecken till förtjusning. Midt i serenaden springer Ang. ned och flyger i Leporellos armar. Lep. för henne till en bänk. Kurtis. Lep. för Ang. fram till Don Juan och Ros. Presentation. Ang. gripes plötsligen af beundran för Don Juan, som gör bedårande åtbörder mot henne. Lep. ursinnig, rycker henne bort, förebrår henne. Don Juan ser spottigt på guv:s staty. Igenkänner den. Rådför sig med Lep., som äfven igenkänner honom. Båda beskåda bestörta statyn. Don Juan visar statyn för flickorna. Dessa skratta. *Don Juan* blir i godt humör och

Scen 2.

ropar: tack för sist!

Lep. Han är af sten, han hör Er ej, nådige herre.

Don Juan. Ädle dräng! mins du hur vi lurade honom när han lefde?

Don Juan: (sjunger)

Du skall ej fruktan bära

Kom följ nu med till Stadt

Du vid min sångarära

Skall blifva knäckt i natt.

Leporello (mel. Juch heidi, juch heida)

Kom stig neder gamle gäck

Skynda dig på benen sträck

Tag på dig en gaski min

Här skall festas utaf hin.

Don Juan:

Klif hit ner nu utan krus

Här skall blifva sus och dus

Och när puback mer ej fins

Så ha vi ju dessa qvins.

Don Juan: Ja välkommen gamle skämtare; (förtroget) d'ä' på tjugetrean på Stadt. (Alla aftåga sjungande "Så lunkom vi så småningom". Don Juan bjuder armen åt båda.

Leporello ser melankolisk ut.)

Guvernören nickar bifall och ridån går ned. Ögonblicket efter går ridån åter upp och man ser statyn martialiskt stampa i väg.

R i d å !

II Akt.

Scen 2 (pantomim)

Guvernören (bugar stelt, gör honnör)

Don Juan: (hämtar sig, för handen till hjertat, bugar. Han presenterar)

R. o. A. (niga djupt) *Lep.:* (bockar till jorden) *Don Juan* (gör en åtbörd mot bordet) *Guvernören:* (nickar afmätt och placerar sig.) *Don Juan* (placerar under smickrande åtbörder sina älskarinnor på ömse sidor hvarpå han sätter sig. Sist sätter sig *Leporello* på yttersta kanten af en stol. Under supéns fortgång makar Lep. sig allt längre in på stolen; sitter till sist vårdslöst. Måltiden börjar under tystnad) *Don Juan* (bjuder och persuaderar) *Lep.* (dricker ur flaskorna i smyg, men när don Juan ser det antager han en skenhelig uppsyn och sätter flaskan låtsande att han endast undersökt etiketten etc.) *Rosamunda* (låtsar sig sjunga en sång, som ackompanjeras) (*Applåder och pantomimiska bravorop.*) *Guv.* (som druckit en del håller på att applådera, men hejdar sig, plötsligen ihågkommande att han är staty.) *Ang.* (dricker med honom) *Guv.* (dricker) *Don Juan* (dricker med honom) *Guv.* (dricker). (Äfven *Lepor.* vågar dricka med honom) *Guv.* (betänker sig, men dricker till sist äfven med Leporello) *Angelina* (dansar en karaktersdans med accompagnement) (*Applåder och pantomimiska bravorop.* Endast *Guv.* ropar "Bravo" högt.) (Champagnen iskänkes. Alla dricka på en gång med guvernören, som i sin ordning dricker ett glas med alla särskildt) *Angelina* (för sitt glas till guvernörens mun som tömmer det och ropar)

Scen 3.

Guvernören: Hej. Berusning!

Lep.: (sjunger sången Lefve vinets röda floder!)

Lefve vinets röda floder
Och den skummande pokal
Sådant gamle hedersbroder
Bjuds ej på Din piedestal
Fukta du din gamla aska
Blod i stelnad åder drick
Hör champagnekaskaden plaska
Sola Dig i ungmöblick
Skål Du gamle guvernör
Skål du styfnade vivör
Se hur amper min han gör
Lefve vinet, som statyn förför.

När du på din sockel spetad
Lik ett pelarhelgon står
Känner du dig ej förtretad
När ett "Skål!" ditt öra når?
Käns det torrt ej att allenast
Himlens regn i strupen få?
Säkert är den drycken renast
Bäst den smakar ej ändå
Skål du gamle guvernör
Skål du styfnade vivör
Se hur amper min han gör
Lefve vinet som statyn förför!